

VIŠA SILA KAO RAZLOG ZA RASKID UGOVORA O NAJMU PLOVILA ILI UGOVORA O VEZU

Tekst: **odvjetnica Tiziana Paris**
Foto: **arhiva Burze Nautike**

U prethodnim člancima našeg časopisa „Burza Nautike“ detaljno smo analizirali zakonske odredbe koje uređuju institut najma plovila, odnosno tzv. „Charter“, te ugovor o vezu. Posebno smo istaknuli koje se odredbe Pomorskog zakonika, Zakona o općem upravnom postupku te Pravilnika o uvjetima za obavljanje djelatnosti iznajmljivanja plovila sa ili bez posade i pružanje usluge smještaja gostiju na plovilu primjenjuju radi pravovaljanosti navedenih ugovora. Stoga smo vam ovim člankom odlučili dati uvid u prava i obveze ugovornih strana kod raskida navedenih ugovora, kao i objasniti vam institut „više sile“ i kad se ugovorne strane mogu pozvati na istu radi raskida ugovora.

KAD I KAKO SMIJEMO RASKINUTI SKLOPLJEN UGOVOR O NAJMU ILI O VEZU PLOVILA?

Prvenstveno moramo istaknuti kako je ugovor o najmu ili o vezu plovila

Prilikom sastava ugovora o najmu plovila ili o vezu svakako će vas odvjetnik vašeg povjerenja upoznati sa značenjem klauzule o višoj sili te detaljno urediti i u tom pogledu prava i obveze svih ugovornih strana

dvostrani pravni posao, obzirom da se istim ugovorne strane međusobno obvezuju odnosno da postoje prava i obveze sa jedne, ali i sa druge strane, a sve kako smo već detaljno opisali u prethodnim člancima. Međutim, ovdje je bitno istaknuti kako u slučaju

raskida navedenih ugovora, Pomorski zakonik ne uređuje sve odnose između ugovornih strana već se odredbe istoga nadopunjuju sa odredbama Zakona o obveznim odnosima, koje detaljno uređuju institut raskida Ugovora. Sukladno navedenim odredbama, jedno od temeljnih načela ugovornog prava jest načelo obvezatne snage ugovora, odnosno načelo „pacta sunt servanda“, koje zahtijeva da se, bez obzira na promjene koje od trenutka zaključenja ugovora do trenutka dospelosti mogu nastati, striktno poštuju ugovorom preuzete obveze. Dakle, ugovorne strane jednom kad su sklopile ugovor moraju nastojati u cijelosti izvršiti sve obveze određene istim.

Međutim, ako su se okolnosti promijenile na takav način da je ispunjenje obveze postalo apsolutno nemoguće, u svim pravnim sustavima, pa tako i u Republici Hrvatskoj, ugovorna

strana koja je obavezna izvršiti neku obavezu se oslobađa iste, pod uvjetom da za nemogućnost ispunjenja nije kriva, odnosno da se radi o okolnostima koje nije morala predvidjeti, spriječiti, otkloniti ili izbjeći.

Navedena je mogućnost, sukladno odredbama Zakona o obveznim odnosima, predviđena kao „*clausula rebus sic standibus*“ odnosno izmjena ili raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti.

U osnovi, ako bi zbog izvanrednih okolnosti nastalih nakon sklapanja ugovora, a koje se nisu mogle predvidjeti u vrijeme sklapanja ugovora (kao npr. određene izvanredne vremenske nepogode), ispunjenje obveze za jednu ugovornu stranu postalo pretjerano otežano ili bi joj nanijelo pretjerano veliki gubitak, ona može zahtijevati da se ugovor izmijeni ili čak i raskine.

U gore navedenom slučaju postoji mogućnost raskida, ali su odredbama Zakona o obveznim odnosima taksativno

određene pretpostavke kad se navedena mogućnost primjenjuje, a to je:

- da se radi o izvanrednim okolnostima koje su nastale nakon sklapanja ugovora i nisu se mogle predvidjeti u vrijeme sklapanja ugovora,
- ugovorna strana ih u vrijeme sklapanja ugovora nije bila dužna uzeti u obzir ili ih nije mogla izbjeći ili savladati
- okolnosti moraju nastupiti prije isteka roka određenog za ispunjenje obveze od te ugovorne strane.

Izvanredne vremenske nepogode sigurno imaju obilježja više sile jer je riječ o izvanrednim vanjskim događajima koje stranke u ugovornim odnosima nisu mogle predvidjeti, spriječiti, izbjeći ili otkloniti. Međutim, u navedenom se slučaju svakako moraju ocijeniti utjecaj izvanrednih vanjskih okolnosti

na mogućnost ispunjavanja ugovorne obaveze te se s toga postavlja pitanje: kada je utjecaj vanjskih okolnosti toliki da je ugovornu stranu onemogućio u ispunjenju? Te kada ju je doveo do toga da je ugovorna strana u mogućnosti samo djelomično ispuniti preuzetu ugovornu obavezu?

ŠTO SE SMATRA „VIŠOM SILOM“ U POMORSKOM PRAVU?

Prije nego objasnimo samo značenje instituta „više sile“ potrebno je istaknuti kojim se odredbama ista uređuje. U tom pogledu podsjećamo kako je Baltičko i međunarodno pomorsko vijeće (Baltic and International Maritime Council, BIMCO), izuzetno bitna nevladina organizacija u pomorskom sektoru, objavila „Klauzulu o višoj sili“ 2022. godin, tzv. „Force Majeure Clause 2022“. Riječ je o „model“ klauzuli koja se preporučuje na korištenje svim članovima udruženja odnosno svim dionicima u pomorskom

sektoru. Bitno je za napomenuti kako Klausula u bitnome preuzima postavke Engleskog i Velškog prava odnosno sudske prakse engleskih sudova.

Klausula o višoj sili svakako nije tipičan primjer standardiziranog ugovornog obrasca već je riječ je o setu pravila koji se pridodaje određenom pravnom poslu, pri čemu je potrebno posebno voditi računa o utjecaju pojedinih odredbi Klausule o višoj sili na odredbe osnovnog pravnog posla. Dakle, prilikom sastava ugovora o najmu plovila ili o vezu svakako će vas odvjetnik vašeg povjerenja upoznati sa značenjem klauzule o višoj sili te detaljno urediti i u tom pogledu prava i obveze svih ugovornih strana. Odnosno, zakonom nisu točno određene klauzule koje moraju biti sastavni dio ugovora, stoga i ne postoji tzv. „špranca“ ugovora, već je navedeno prepušteno odvjetnicima stranaka koji će, uzimajući u obzir prava, obveze i interese jedne i druge ugovorne strane sastaviti ugovor u pisanoj formi.

Kako bi se jedna od ugovornih strana s uspjehom pozvala na višu silu, moraju se ispuniti slijedeće pretpostavke:

- navedena ugovorna strana mora prije svega dokazati kako je, uslijed djelovanja jednog od događaja

koji se kategoriziraju kao viša sila, u potpunosti spriječena izvršavati svoje obveze iz ugovora;

- takav događaj mora biti izvan bilo kakve razumne kontrole, isti se ne može razumno predvidjeti u vrijeme sklapanja ugovora, odnosno, posljedice se ne mogu razumno izbjeći ili nadvladati.

Primjeri više sile su: rat i slične pojavnosti, piratstvo i razbojništvo, terorizam, blokada plovnih kanala (kao primjer se navodi nedavno nasukanje

broda Ever Given u Sueskom kanalu) i embargo, djelovanje tijela javnih vlasti, pandemija i epidemija, tzv. Act of God (prirodne katastrofe), eksplozija i požar i slično. Bitno je istaknuti kako lista događaja koji se smatraju višom silom nije sastavljena po principu numerus clausus, već se otvara mogućnost (tzv. ejusdem generis princip) priznavanja i drugih sličnih događanja odnosno sličnih okolnosti (pod uvjetom da nije riječ o skrivenom ponašanju stranke koja se poziva na višu silu).

Međutim, bitno je prilikom sastava ugovora upozoriti stranke kako „Klausula o višoj sili“ se ne može primijeniti ukoliko navedeni izvanredni događaji proizlaze iz krivnje stranke koja se poziva na višu silu, odnosno ako nastupaju kao posljedica postupanja osoba koje rade za stranku koja se poziva na višu silu (primjerice, štrajk posade koja radi za stranku).

U slučaju više sile, raskid ugovora predviđa se u okolnostima kada je izvršenje ugovora postalo nemoguće, ilegalno ili u bitnome drugačije od prvotne namjere, odnosno ako period nemogućnosti izvršenja ugovora prelazi dogovoreni broj dana.

U procjeni mogućnosti raskida ugovora zbog „više sile“ je bitan svakako i subjektivan moment, a taj je da nastupom tih okolnosti kod ugrožene

U slučaju više sile, raskid ugovora predviđa se u okolnostima kada je izvršenje ugovora postalo nemoguće, ilegalno ili u bitnome drugačije od prvotne namjere, odnosno ako period nemogućnosti izvršenja ugovora prelazi dogovoreni broj dana

ugovorne strane nastaje nova situacija u kojoj je motiv koji je postojao u momentu sklapanja konkretnog ugovora otpao i izgubio svoj raniji ekonomski cilj, zbog čega ugovor više ne odgovara očekivanju ugovorne strane.

S toga, sad slijedi pitanje: da li onda ugovoriti izmjenu ugovora kroz Aneks istoga ili definitivno raskinuti isti?

Navedeno će svakako ovisiti o volji (pravima, obavezama i interesima ugovornih stranaka) te ukoliko se ugovori izmjena ugovora, sklapa se Aneks istoga. No, ako druga ugovorna strana ne pristane na izmjenu, ugovorna strana koju je zadesio izvanredni događaj ima pravo raskinuti ugovor.

Da li je za raskid ugovora o najmu plovila ili o vezu zbog „više sile“ dovoljna izjava? Nažalost, ukoliko se u konkretnom slučaju primjenjuje isključivo hrvatsko pravo, tada je odgovor negativan. Naime, sukladno odredbi iz čl. 369. st. 2. ZOO-a sudska praksa zaključuje da se raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti ne može dati prostom izjavom, već ugrožena stranka, ukoliko se suprotna strana protivi raskidu i ne potpišu Sporazumni raskid ugovora, može samo od suda tražiti da se ugovor raskine. U tom slučaju ugovor se smatra raskinutim tek pravomoćnošću presude. To znači da trebate tužiti suprotnu stranu na raskid ugovora, voditi sudski postupak barem 2 godine do prvog stupnja odluke, a onda sigurno slijedi i žalba, i tek nakon cca. 4-5 godina vi biste mogli primiti

pravomoćnu sudsku odluku kojom se određuje da li je ugovor raskinut ili nije.

Dakle, sve navedeno zvuči vrlo neugodno i nelogično te se stoga uvijek ugovornim stranama predlaže „alternativno“ rješavanje predmetne problematike. Ovo je moguće kroz pregovore ili postupak medijacije, te u ovoj fazi preporučam ugovoriti usluge odvjetnika koji je ujedno i ovlašten medijator te posjeduje vještine i znanja kako bi na obostrano zadovoljstvo dogovorio sa suprotnom stranom sadržaj Aneksa ugovora.

Možemo zaključiti da je raskid sklopljenog ugovora svakako moguć radi nastupa „više sile“ kao što je nastup izvanredne vremenske nepogode, ali se u tom pogledu savjetuje:

- SPORAZUMNI RASKID ugovora, dakle, ugovor kojim će se ugovoriti raskid i točno definirati eventualna naknada štete i urediti će se svi međusobni odnosi ugovornih strana ili
- ANEKS UGOVORA kojim će se točno odrediti novi termini i uvjeti ugovora o najmu plovila ili o vezu.

kojeg će sastaviti stručna osoba, odnosno odvjetnik specijaliziran u materiji, a sve kako bi se izbjegla kriva tumačenja ugovora i eventualni sudski sporovi.

Za sve daljnje informacije, prijedloge tema i pravno savjetovanje slobodno nas kontaktirajte na: www.lawparis.com **BN**

U prodaji godišnje CD izdanje za 2021.

od 232. do 243. broja
Burze Nautike

prodaja@burzanautike.com
tel: 051 685 461

